

Carl Gustav Jung

ZWEI SCHRIFTEN ÜBER ANALYTISCHE PSYCHOLOGIE –
Two Essays on Analytical Psychology
(Collected Works, Volume 7)

Переклад з німецької Овчаренко Л. М.

Юнг К. Г.

Ю 50 Аналітична психологія / Карл Густав Юнг. — Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. — 250 с.

ISBN 978-611-01-2706-6

Карл Густав Юнг — швейцарський психолог, психіатр і культуролог, теоретик і практик глибинної психології, творець одного з напрямів психоаналізу — аналітичної психології, вчений, чиї відкриття у сфері психології за масштабом і значущістю для світової культури загалом можна порівняти лише з масштабом та значущістю відкриттів Зигмунда Фрейда.

Книжка «Аналітична психологія. Тавістокські лекції» є записом курсу лекцій, прочитаних автором для співробітників Тавістокської клініки в Лондоні в 1935 році.

Книга призначена як для фахівців — психологів, філософів, істориків культури, так і для всіх, хто цікавиться психологією і прагне більш ясного усвідомлення психічної реальності в них самих та навколишньому світі.

УДК 159.964.2 Юнг

ISBN 978-611-01-2706-6

© Walter Verlag AG, Olten, 1971.

© Foundation of the Works of C. G. Jung, Zurich, 2007.

© Видавництво «Центр учбової літератури», 2022.

ЛЕКЦІЯ ПЕРША

Пані та панове!

Дозвольте насамперед відзначити, що моя рідна мова не англійська, і оскільки моя англійська не надто хороша, я перепрошую за можливі помилки.

Отже, моя мета — намітити загалом деякі фундаментальні поняття психології. Те, що мої лекції головним чином пов'язані з моїми власними принципами та поглядами, не означає, що я не враховую значущість внеску інших дослідників у цій галузі. Не переоцінюючи себе, сподіваюся, що мої слухачі так само усвідомлюють заслуги Фрейда і Адлера, як і я.

Дозвольте насамперед коротко викласти сенс програми моїх лекцій. Дві головні теми становлять її зміст. Перша стосується понять, що зачіпають структуру несвідомого та його зміст; друга містить методи у дослідженні змісту несвідомого. Друга тема складається

з трьох частин: методу словесних асоціацій, тлумачення сновидінь та методу активної уяви.

Я, звичайно, не зможу розкрити перед вами повністю такі серйозні теми, як, наприклад, філософські, релігійні, етичні та соціальні проблеми, властиві колективній свідомості нашого часу, або ж процеси колективного несвідомого та порівняльні міфологічні та історичні дослідження, необхідні для їхнього роз'яснення. Ці теми, здавалося б не пов'язані з нашими інтересами, є найпотужнішим чинником у створенні та регуляції особистісних ментальних умов. Вони є також джерелом розбіжностей у психологічних теоріях. Хоча я медик і пов'язаний головним чином з психопатологією, проте переконаний, що цій приватній галузі психології може допомогти тільки глибоке, широке знання про психіку в цілому. Лікар ніколи не повинен забувати, що хвороби – це порушені нормальні процеси. «Подібне лікується подібним» – чудова істина давньої медицини, але, як усяка велика істина, вона може стати і великою нісенітницею.

Однобокість та вузькість горизонту – відомі невротичні властивості.

Що б я не сказав вам, все безперечно буде лише контуром теми. Я не стану аналізувати нові теорії, оскільки мій емпіричний темперамент більше прагне нових фактів, ніж того, що можуть говорити про них. Хоча, я маю погодитися, – це приємна інтелектуальна розвага. Кожен новий випадок для мене – майже нова теорія. Я не думаю, що ця точка зору не має сенсу, особливо якщо враховувати крайню молодість сучасної психології, яка, на мій погляд, ще не покинула своєї колиски. Тому час для геніальних теорій ще не настав. Іноді мені навіть здається, що психологія ще не усвідомила об'ємності своїх завдань, а також складної, заплутаної природи свого предмета: власне «душі», психічного, psyche. Ми ще тільки починаємо більш-менш ясно усвідомлювати той факт, що щось, яке ми розуміємо як психічне, є об'єктом наукового дослідження. З цього випливає, що спостереження та судження одночасно виступають як суб'єкт, інструмент (засоби), за

допомогою якого ми подібні дослідження здійснюємо. Загроза виникнення такого потужного хибного кола змушує бути в цих питаннях вкрай обережним і релятивним, що саме по собі часто сприймається невірно.

Прошу вас взяти до уваги, що обмежений час не дозволяє мені надати додаткові докази для підтвердження моїх висновків. Отже, я сподіваюся на вашу прихильність і своєю чергою чудово розумію, що моє найперше завдання - викладати матеріал якомога ясніше.

Психологія – насамперед і переважно – наука про свідомість. Вона ж і наука про продукти того, що ми називаємо несвідомим психічним. Ми не можемо безпосередньо «в лоб» вивчати несвідоме психічне – у нас з ним немає жодного зв'язку. Ми можемо мати справу тільки з продуктами свідомості, які, як можна вважати, мають своє походження в області, званій несвідомим, області «туманних уявлень», які філософ Кант у своїй «Антропології» називав наполовину існуючі у світі. Все, що по совісті можна сказати про несвідоме, так це лише

те, що розуму, що усвідомлює, можна про нього говорити. Несвідоме психічне, що цілком містить у собі невідому природу, завжди виражалось свідомістю й у термінах свідомості, але це єдине, що можна робити. Піти далі ми не можемо, і цю обставину завжди необхідно мати на увазі, як крайню міру у критиці нашого судження.

Свідомість – предмет надзвичайно своєрідний. Це явище дискретне за своєю природою. Одна п'ята чи одна третя, можливо, навіть одна друга, частина нашого життя протікає в несвідомому стані. Цілком несвідомо раннє дитинство людини. Щоночі ми поринаємо в несвідоме, і тільки в періоди між пробудженням і сном більш-менш відчуваємо себе у свідомому стані. До певної міри є проблематичним і сам факт ясності чи, інакше, ступеня свідомості. Передбачається, наприклад, що десятирічний хлопчик або дівчинка мають свідомість, але легко можна довести, що тут є специфічний вид свідомості, свідомості, в якій рефлексія свого «Я» може не брати участі; свідомість ЕГО відсутня. Мені відома низка випадків у дітей

від одинадцяти до чотирнадцяти років і старших, які раптово усвідомили, що «Я є». Вперше в житті вони почали усвідомлювати, що переживають щось і саме як **ВОНИ**; оглядаючись при цьому назад, у своє минуле, наповнене багатьма подіями та речами, вони, проте, себе в цьому минулому згадати не можуть.

Необхідно припустити, що коли ми говоримо «Я», то при цьому немає абсолютного критерію для оцінки повноти переживання цього «Я». Тому так і трапляється, що наше уявлення (реалізація) ЕГО дуже фрагментарне, і лише поступово, у часі люди дізнаються все більше і більше про те, що ж ЕГО означає для людини. Фактично процес впізнавання не має кінця, триває все життя, в будь-якому разі ми самі момент кінця не фіксуємо.

Свідомість схожа на поверхню або оболонку в несвідомому просторі невідомого ступеня мірності. Ми не знаємо, як далеко простягається влада несвідомого, бо просто про нього нічого не знаємо. Що можна сказати про річ, про яку не знаєш нічого? Сказати нічого. Коли ми

говоримо «несвідоме», то часто маємо на увазі передати щось цим терміном, але фактично передаємо те, що нічого про це не знаємо. Ми маємо лише непрямі докази, що існує ментальна сфера, яка перебуває по той бік свідомості. Є деякі наукові судження, які призводять до висновку, що таке існує. З продуктів чи результатів, які несвідомий психічний світ продукує, можна дійти певних висновків щодо його можливої природи. Але необхідно бути вкрай обережним, щоб не впасти в зайвий антропоморфізм у своїх висновках, бо насправді речі можуть відрізнитися від їхніх уявлень у нашій свідомості.

Якщо, наприклад, ми бачимо кольори і чуємо звуки, то це насправді – осциляції, коливання. Фактично нам необхідно мати лабораторію зі складними пристроями для того, щоб збудувати картину світу, не залежну від наших відчуттів та від нашої психіки. І я вважаю, що справа і з нашим несвідомим дуже подібна – необхідна лабораторія, в якій має обґрунтовувати об'єктивні методи з оцінки дійсного стану речей, що становлять контекст несвідомого.